

3.2. МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО СРЕЩУ ТРАНСГРАНИЧНАТА ПРЕСТЪПНОСТ

Най-важното развитие след неотдавнашните политически промени в повечето от страните от региона е, че сега всички правителства си сътрудничат с международните организации в усилията да се овладее контрабандата и трафикът през Балканите. **Един от най-важните проекти, които сега се осъществяват, са Мисиите на Европейската комисия за подпомагане на митниците в Албания, Босна и Херцеговина, Хърватия и Косово**¹⁴⁰:

- Като част от тях митнически офицери от ЕС подпомогнаха своите местни колеги в усилията им да повишат ефикасността на митническата администрация в региона.
- Във всички страни, в които бяха създадени подобни мисии, се наблюдава значително увеличаване събираемостта на вземанията.
- В Босна и Херцеговина през 1996 г. бе създаден Офис за митническо и фискално подпомагане /САFAО/, който допринесе за развитието на митническата и данъчната система, основаващи се на съвременните европейски стандарти.
- Босна и Херцеговина бе постепенно превърната в страна с единни митници след като двете ѝ съставни части в сътрудничество с САFAО приеха идентични местни законодателства и регулации. През 1999 г. САFAО подпомогна властите в създаването на Секцията за разследване на митниците в двете съставни части на държавата.
- Мисията по подпомагане на митниците в Албания /САМ-А/ бе създадена през юни 1997 г. по молба на албанското правителство. Основната цел е подпомагане на албанските митници да възстановят контрола върху граничните пунктове, регулиране събираемостта на митническите вземания и борба срещу контрабандата и корупцията.
- През 1999 г. в Албания бе въведена сложна компютърна система за проследяване, наречена Pre-Arrival Intelligence System, предназначена да наблюдава транспортите, пътуващи от съседните държави. В страната бяха наети, обучени и разгърнати двадесет и четири екипа за борба срещу контрабандата и бе извършена поправка в митническия закон в съответствие с международните стандарти.
- Мисията за подпомагане на митниците в Косово /САМ-К/ е съставена от 10 международни експерти по митниците, подпомагани от 120 местни митнически офицери, работещи в митническата администрация, създадена от Мисията на ООН в Косово на 31 август 1999 г.

Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа /ОССЕ/ също развива активна дейност в региона, особено в противодействието на трафика на хора¹⁴¹:

- В Албания ОССЕ участва в координацията на борбата срещу този трафик. Нейните експерти извършиха оценка на албанския Наказателен кодекс и по-

¹⁴⁰The European Union. "Customs, Fight against Corruption and Organized Crime." *The EU's Relations with South Eastern Europe*. <http://europa.eu.int/comm/external_relations/see/actions/customs.pdf> .

¹⁴¹Limanowska et al. "Trafficking in Human Beings in Southeastern Europe."

специално на законодателството срещу трафика на хора, като препоръча на правителството подобряване на някои текстове. ОССЕ осъществява наблюдение и върху арестите и разследването на трафиканти; организацията реализира и програми за подпомагане на жертвите на тези престъпления.

- В Хърватия ОССЕ участва в организирането на кръгла маса по проблемите на трафика, както и в създаването на работна група по законодателството и дейността на правозащитните органи.
- В Македония ОССЕ организира кръгли маси за превенция на трафика, подпомагане на жертвите и по проблемите на правната политика и сигурността.
- В Сърбия експерти на ОССЕ играят ключова роля в рамките на работна група по правното дефиниране на тази престъпност и по дейността на правозащитните органи. Те също така организират курсове по обучение, насочени към подобряване сътрудничеството между местните НПО и полицията в рамките на дейностите по пресичане на трафика.
- В Черна гора Съвместната работна група по правната реформа, в рамките на която ОССЕ си сътрудничи със Съвета на Европа, Асоциацията на адвокатите и юристите и правният факултет на Университета в Подгорица подготвят съответни правни текстове към съществуващия закон срещу трафика. ОССЕ също така подкрепя обучението на членовете на Специализираните работни групи, които сътрудничат на центъра на Инициативата за сътрудничество в югоизточна Европа в Букурещ.
- В Косово ОССЕ разработи програма за подпомагане на жертвите на трафика, включваща оказване на индивидуална правна помощ. ОССЕ също така организира обучение на съдии, юристи, университетски преподаватели, студенти и служещи в международните агенции по проблемите на трафика.

Бяха осъществени и редица стъпки в тази насока чрез Пакта за стабилност¹⁴²:

- Сред редицата проекти за чието осъществяване международната общност задели около 6 млрд. долара, са и тези за модернизирани на редица основни пропускателни пунктове в района, ограничаване на търговските бариери, борбата срещу корупцията и трансграничната престъпност и засилването на регионалното сътрудничество.
- Като част от проекта за борба срещу организираната престъпност бяха създадени редица работни групи, които са призвани да се справят с трите най-проблематични заплахы: трафик на хора, митнически измами и контрабанда и трафик на наркотици.
- Подписани бяха няколко двустранни споразумения, включително гранични договори между Хърватия и Босна и Херцеговина, както и редица търговски споразумения между Албания, България, Хърватия и Македония.

Инициативата за сътрудничество в югоизточна Европа /SECI/, която включва Албания, Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Гърция, Македония, Молдова, Румъния, Словения, Турция и Унгария, подпомага сътрудничеството между страните от региона и улеснява интегрирането на югоизточна Европа в рамките на обединена Европа. SECI представлява форум, в рамките на който представителите на страните-членки се срещат, за да обсъждат общите регионални

¹⁴²Stability Pact. "Report of the Special Coordinator on the Implementation of the Quick Start Package," *Special Coordinator of the Stability Pact for South Eastern Europe*. May 2001. < <http://www.stabilitypact.org/qsp-report/04-qsp.html> > .

проблеми в сферата на икономиката и околната среда, както и мерките за тяхното решаване.

В рамките на Инициативата за сътрудничество в югоизточна Европа бе създаден **Регионален център за борба срещу трансграничната престъпност със седалище в Букурещ**. Центърът е част от усилията на SECI за ограничаване на незаконната търговия през границите на държавите от региона. В резултат от дейността на специална работна група /май 1998 г. - май 1999 г./ бе постигнато Споразумение за сътрудничество в превенцията и борба срещу трансграничната престъпност. Споразумението бе подписано на 26 май 1999 г. от Албания, Босна и Херцеговина, България, Гърция, Македония, Молдова, Румъния, Турция и Унгария. Този документ предшества създаването на Центъра, който започна своята работа на 1 януари 2001 г.¹⁴³

В Центъра работят 15 офицери за свързка от страните-членки, които обработват дневния обмен на информация, изпратена от полицейските и митническите структури в съответните държави. Центърът сформира редица работни групи от представители на полицията и митниците на съответните страни. Тяхната дейност се координира от представители на правозащитните ведомства на страните-членки на SECI. Групите са разпределени по следния начин¹⁴⁴:

- Борба срещу трафика на наркотици – България
- Борба срещу трафика на хора – Румъния
- Търговски измами – Хърватия
- Измами при митническата оценка на стоките – Албания
- Финансови и компютърни престъпления – Македония
- Борба срещу трафика на стрелково оръжие – Албания
- Борба срещу трафика на крадени коли – Унгария
- Борба срещу трафика на радиоактивни и други опасни вещества.

Освен тях бяха създадени още две работни групи – за противодействие на тероризма и по правни въпроси. Те включват експерти от страните-членки и от международни организации, които участват като наблюдатели в работата на Центъра на SECI. През 2001 г. в рамките на Центъра са били обменени 3112 информационни справки /от тях 1874 чрез офицерите за свързка по проблемите на трафика на хора, дрога, търговски измами, крадени коли, фалшиви документи, тероризъм и други престъпления, а 1218 – чрез работните групи по проблемите на търговските измами и митническите нарушения/. Основните проблеми пред Центъра са ограничените финансови и човешки ресурси.¹⁴⁵

През декември 2000 г. страните от югоизточна Европа подписаха в Палермо **Протокола на Общото събрание на ООН срещу трафика на мигранти по суша, море и въздух и Протокола за превенция, пресичане и санкциониране на трафика на хора /известни също така като "Протоколите от Палермо"/**, който допълни Конвенцията на ООН срещу трансграничната организирана

¹⁴³"Charter of Organization and Operation of the Southeast European Cooperative Initiative Regional Centre (SECI Centre) for the Combating of Trans-border Crime." *Southeast European Cooperative Initiative Web Page*. < <http://www.unece.org/seci/crime/charter.htm> > .

¹⁴⁴"Official Presentation of the 2001 Annual Activity Report of the SECI Centre." *SECI Centre Web Site*. < <http://www.secicenter.org/html/index.htm> > .

¹⁴⁵Ibid.

престъпност. СР Югославия ратифицира протокола на 6 септември 2001 г, а България – на 5 декември 2001 г.¹⁴⁶

Друг проект, който се осъществява в региона понастоящем, е "**Улесняване на търговията и транспорта в югоизточна Европа**" /TTFSE/¹⁴⁷:

- В него участват Албания, Босна и Херцеговина, България, Македония, Молдова, Румъния, СР Югославия и Хърватия.
- Програмата, която започна в средата на 2000 г., цели осъществяването на реформа на агенциите по контрола на границите в района, изразяваща се в подобряване на тяхната ефективност, намаляване на контрабандата и корупцията, увеличаване на събираемостта на приходите, подобряване на регионалното сътрудничество и намаляване на нетарифните разходи при търговията и транспорта.
- Тези цели би трябвало да бъдат реализирани в рамките на четиригодишен период с общите усилия на правителствата от региона, ЕС, Инициативата за сътрудничество в югоизточна Европа /SECI/ и Световната банка.
- Предполагаемата стойност на проекта е 102 млн. долара. Шестдесет и седем процента от тази стойност се покрива чрез кредити на Международната банка за възстановяване и развитие и кредити на Международната агенция за развитие, а 25 % се покрива от правителствата в региона. Останалата част се финансира от ЕС и чрез грантове от САЩ.
- Вече бяха постигнати редица резултати. Хърватия и Македония приеха нови закони за митниците. В България, Хърватия, Македония и Румъния местни екипи направиха оценка на дейността на граничните власти. В Албания, Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Македония и Румъния бяха извършени оценки за дейността и за разпространението на корупционни практики в граничните пунктове. В Хърватия, Албания, Македония и Румъния бяха предприети стъпки за компютъризация на митниците или за повишаване равнището на съществуващите системи. Всички страни разработват и въвеждат в практиката системата за заплащане на "едно гише".

Инициативата за правно развитие в югоизточна Европа (SELDI, www.seldi.net) се осъществява от водещи неправителствени организации, представители на правителства и държавни институции и експерти от страните от югоизточна Европа.

- В качеството си на **първата инициатива на неправителствени организации за насърчаване на публично-частното партньорство като инструмент за регионално развитие**, SELDI се отличава от всички други регионални инициативи. Тя представлява форум за сътрудничество на най-активните институции на гражданското общество, общественици и правителствени и международни агенции в Албания, Босна и Херцеговина, България, Македония, Румъния, Хърватия и Югославия.

¹⁴⁶United Nations Office for Drug control and Crime Prevention. "Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Trans-national Organized Crime" *Center for International Crime Prevention*. 15 November 2000. <http://www.undcp.org/crime_cicp_signatures_migrants.html> .

¹⁴⁷Economic Reconstruction and Development in Southeast Europe. "Trade and Transport Facilitation in Southeast Europe Project (TTFSE)." *Economic Reconstruction and Development in Southeast Europe Regional Initiatives*. October 2001. <<http://www.seerecon.org/RegionallInitiatives/TTFSE>> .

- През изминалите две години изграждането на антикорупционна коалиция бе акцентът на дейностите в рамките на Инициативата. Общата цел на антикорупционния компонент на SELDI е въвеждането на регионална институционална рамка за публично-частно партньорство за пресичане на корупцията в страните от югоизточна Европа.
- Тези усилия са съсредоточени в две насоки: анализиране на корупционната ситуация и даване оценка на институционалната среда, които впоследствие бяха въплътени в **Доклад за оценка на корупцията в региона**. Неговото представяне бе съпътствано от информационна кампания.
- Резултатите от досегашната дейност на SELDI включват повишаване капацитета на гражданските организации в региона за осъществяване на граждански контрол, както и за стимулиране участието на публичните институции в разработката и осъществяването на антикорупционни политически действия. Постиженията в тази област се изразяват в създаването на три нови продукта:
 - На основата на единна методология бе извършена първата за региона **диагностична оценка на корупцията** в Албания, Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Македония, Румъния и Югославия.
 - Осъществено бе обучение в сферата на **гражданския контрол** на представители на редица НПО от страните на югоизточна Европа.
 - Извършена бе цялостна **оценка на институционалната среда в седемте държави от региона** по-конкретно в сферата на публичната администрация, съдебната система, икономиката, гражданското общество и средствата за масова информация, както и на международното сътрудничество срещу корупцията.
- Получената картина свидетелства за наличието на сходни проблеми, пред които са изправени редица държавни институции, в частност в сферата на съдебната система и вътрешните работи.
- Освен това, антикорупционният екип на SELDI работи в сътрудничество с държавните и международните институции по изготвянето на доклад, съдържащ политически анализ и препоръки за **ограничаване въздействието на нетрадиционните предизвикателства за сигурността** /незаконен трафик на наркотици и човешки същества, търговски измами и пране на пари, организирана престъпност и др./. Това се обуславя от убеждението, че липсата на ефективен механизъм за публично-частно сътрудничество в тази сфера е ключов недостатък за всеки регионален план за стабилизиране на региона и за утвърждаване на правовата държавност в тази част на света.

През последните години регионалното сътрудничество за пресичане на контрабандата и незаконния трафик бе съществено подобро. Правозащитните органи от страните от ЮИЕ започнаха да си сътрудничат активно помежду си. По време на срещата на вътрешните министри на Албания, България, Гърция, Македония, Румъния, Турция, Хърватия и Югославия от декември 2001 г. бе решено да се обмена полицейска информация и да се хармонизират законите в съответните държави с оглед по-успешната борба срещу организираната престъпност на Балканите. Министрите също така се ангажираха техните страни да засилят граничния контрол за пресичане и разкриване на трансграничната престъпност.¹⁴⁸ В резултат на подобно сътрудничество между властите, през февруа-

¹⁴⁸"Balkan States Toughen Stance on Organized Crime." *Radio Free Europe – Radio Liberty: Crime, Corruption and Terrorism Watch* vol. 1, no. 7. 13 December 2001. <<http://www.rferl.org/corruptionwatch/2001/12/7-131201.asp>> .

ри 2002 г. бе прекъснат трафикът на човешки същества през българо-македонската граница.¹⁴⁹

Създадени бяха и редица работни групи за по-ефективна борба срещу трансграничната престъпност /работна група по проблемите на трафика на хора, работна група по проблемите на митническите измами и контрабандата, работна група по проблемите на трафика на наркотици/.¹⁵⁰

Проведени бяха редица срещи, посветени на сътрудничеството в противодействието на трансграничната престъпност. В тях взеха участие представители на правителствата и парламентите от страните в региона. Вследствие на тези консултации бяха подписани редица важни двустранни споразумения. Това развитие на нещата показва, че правителствата в тази част на света си дават сметка, че нито една държава не е в състояние да се справи сама с трансграничната престъпност и че успешното противодействие на тази заплаха е възможно единствено в рамките на ефективно регионално сътрудничество.

- В стремежа си да пресекат трафика на хора в региона представители на Босна и Херцеговина, Хърватия и СР Югославия се срещнаха през юни 2001 г. за да демонстрират готовността си за развитие на регионалното сътрудничество. Трите страни подписаха специален документ /Cooperative Law Enforcement Arrangement to Combat organized crime and Illegal Migration/, който се основава на Конвенцията на ООН срещу трансграничната организирана престъпност.¹⁵¹ През февруари 2002 г. вътрешните министри на трите страни се срещнаха за да обсъдят мерки срещу организираната престъпност. Те постигнаха споразумение за съвместни действия на полицейските сили на трите страни.¹⁵² Вътрешните министри на Югославия и Хърватия също така се споразумяха правозащитните институции на двете държави да обменят информация за търговията с наркотици, трафика на хора и за други трансгранични криминални дейности.¹⁵³
- Хърватия и Босна и Херцеговина подписаха споразумение за границите. Подобен документ подписаха и Румъния и Молдова. Трябва да се отбележи, че тези граници са сред най-"пропускливите" в региона по отношение на контрабандата и трафика.¹⁵⁴
- България подписа споразумения с Албания и Румъния за сътрудничество в борбата срещу организираната престъпност, трафика на наркотици и тероризма.¹⁵⁵

¹⁴⁹"Bulgaria, Macedonia Break Up Illegal Trafficking Channel." *Balkan Times*. 1 March 2002. < <http://www.balkantimes.com/html2/english/020301-GEORGI-003.htm> > .

¹⁵⁰"The Stability Pact for Southeast Europe: One Year Later." *US Embassy In Bulgaria Web Page*. 26 July 2000. < <http://www.usembassy.bg/stabpact.html> > .

¹⁵¹Organization for Security and Co-Operation in Europe. "Joint Meeting on Anti-Trafficking Projects in Croatia." *Organization for Security and Co-Operation in Europe: Mission to Croatia*. 28 November 2000. < http://www.osce.org/news/generate.pf.php3?news_id=1330 > .

¹⁵²"Bosnia, Croatia, Yugoslavia Agree on Joint Measures Against Organized Crime." *Balkan Times*. 5 February 2002. < <http://www.balkantimes.com/html2/english/020205-GEORGI-005.htm> > .

¹⁵³"Yugoslavia, Croatia Sign Agreement on Fighting Organized Crime." *Balkan Times*. 9 May 2002. < <http://www.balkantimes.com/html2/english/020509-GEORGI-014.htm> > .

¹⁵⁴Ibid.

¹⁵⁵"Albania, Bulgaria to Intensify Cooperation Against Organized Crime." *Balkan Times*. 12 June 2002. < <http://www.balkantimes.com/html2/english/020612-GEORGI-003.htm> > .

"Bulgaria, Romania Sign Accord Against Crime and Terrorism." *Balkan Times*. 11 July 2002. < <http://www.balkantimes.com/html2/english/020711-GEORGI-005.htm> > .

Наред с двустранните и тристранните срещи и споразумения, бяха проведени и редица важни срещи и конференции с участието на всички страни от региона:

- През март 2002 г. шефовете на парламентите на всички държави от югоизточна Европа взеха участие в конференция в Тирана и обсъдиха начините за укрепване на сътрудничеството на своите държави в борбата срещу организираната престъпност, корупцията и трафика в региона.¹⁵⁶
- На 10 май 2002 г. ООН бе домакин на среща в Прищина, в която взеха участие финансовите министри и директорите на митниците на Албания, Босна и Херцеговина, България, Македония, Румъния, Хърватия и Югославия. Обсъдено бе двустранното и многостранното сътрудничество в борбата срещу контрабандата на цигари. Предложените мерки включват хармонизирането на таксите в региона, стриктното използване на акцизните бандероли върху цигарените кутии, засилване на митническия контрол и подобряване обмена на информация.¹⁵⁷
- През юни 2002 г. Бюрото на ООН за контрол върху наркотиците и за превенция на престъпността /ОДССР/ започна програма за подобряване на способността на страните от ЮИЕ да събират, анализират и обменят информация относно трафика на дрога и организираната престъпност. Програмата, която включва Босна и Херцеговина, България, Македония, Румъния, Словения, Хърватия и Югославия, представлява разширяване на успешното сътрудничество на Бюрото с България, Македония и Румъния, което стартира още през 1999 г.¹⁵⁸
- През юни 2002 г. представители на министерствата на правосъдието, на други правозащитни агенции и на неправителствени организации от Албания, Босна и Херцеговина, България, Молдова, Македония, Словения, Хърватия, Унгария и Югославия се събраха в Порторож, Словения, и приеха нови насоки в борбата срещу корупцията и трафика на хора.¹⁵⁹

¹⁵⁶ Alban Bala. "Southeast Europe: Parliamentary Leaders Discuss Cooperation, European Integration." *Radio Free Europe – Radio Liberty*. 6 March 2002. <<http://www.rferl.org/nca/features/2002/03/06032002100006.asp>> .

¹⁵⁷ "SEE Finance Ministers Agree on Joint Measures Against Cigarette Smuggling." *Balkan Times*. 12 May 2002. <<http://www.balkantimes.com/html2/english/020512-GEORGI-005.htm>> .

¹⁵⁸ Eugen Tomiuc. "Seven Balkan Countries to Swap Intelligence on Drug Trafficking." *Radio Free Europe – Radio Liberty*. 17 June 2002. <<http://www.rferl.org/nca/features/2002/03/06032002100006.asp>> .

¹⁵⁹ "Southeast Europe States Adopt Guidelines to Fight Corruption, Human Trafficking." *Balkan Times*. 23 June 2002. <<http://www.balkantimes.com/html2/english/020623-GEORGI-003.htm>> .